

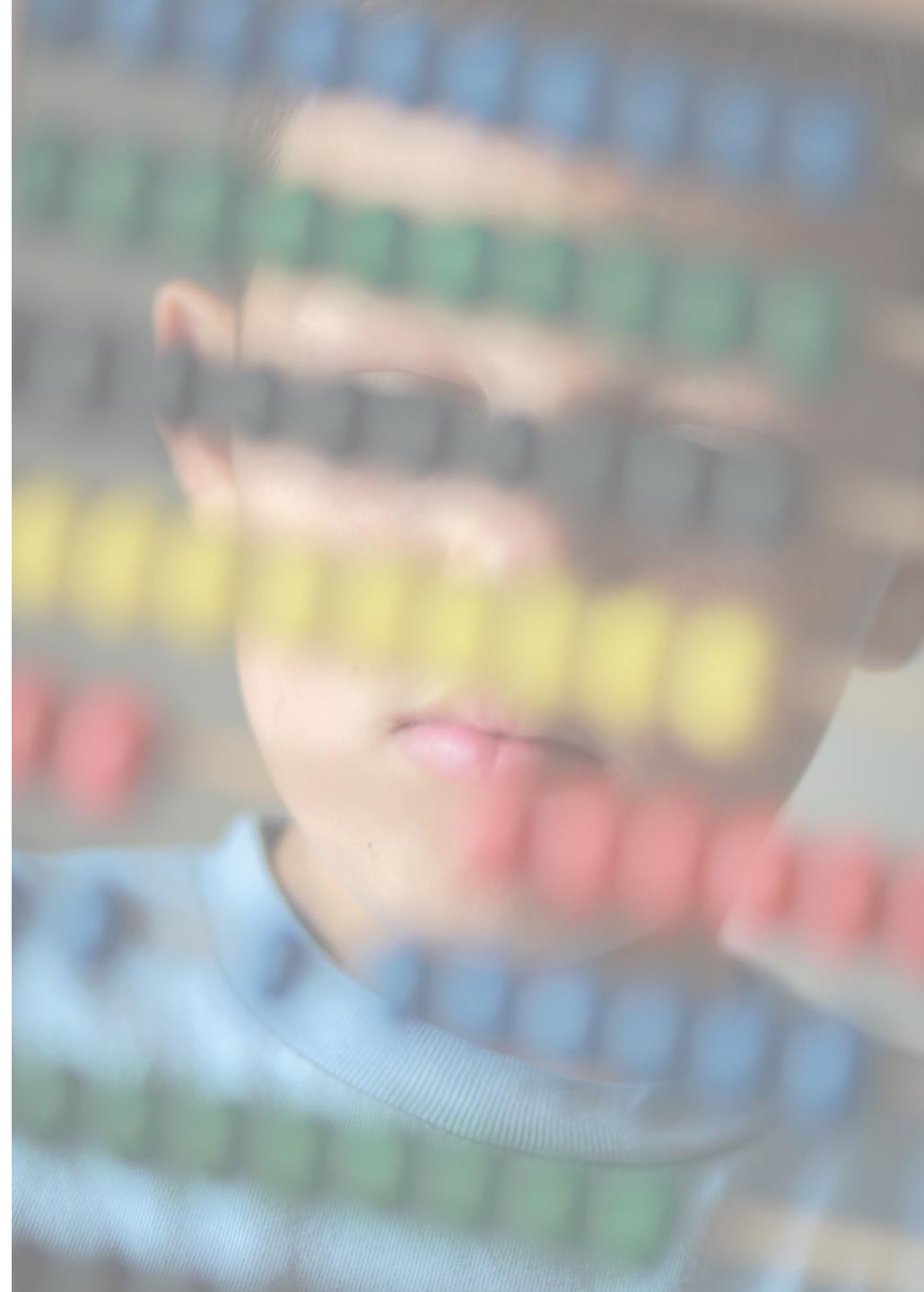

Kontinuum usluga i skrbi za djecu sa složenim socijalnim, emocionalnim i bihevioralnim potrebama

Ina Verzivoli

Stručnjak za zaštitu djece – Pravosuđe za djecu

UNICEF-ov regionalni ured za Europu i središnju Aziju

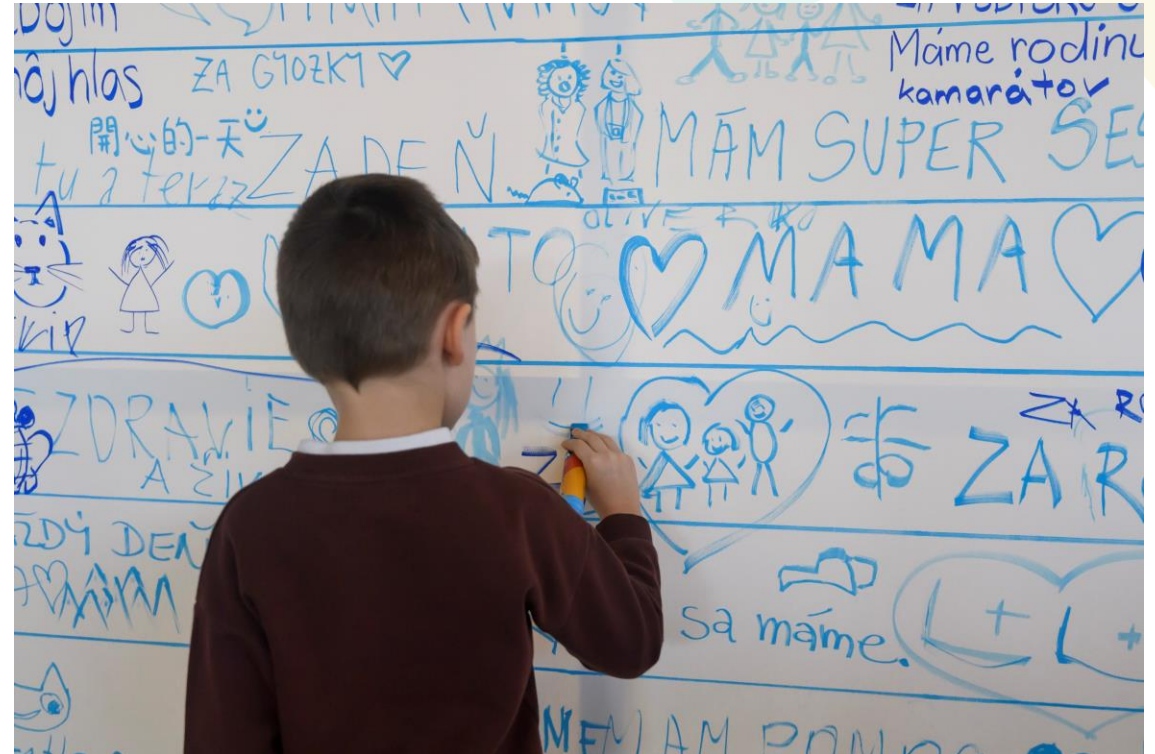
Djeca u opasnosti od kaznenog djela

Djeca (do 18 godina)

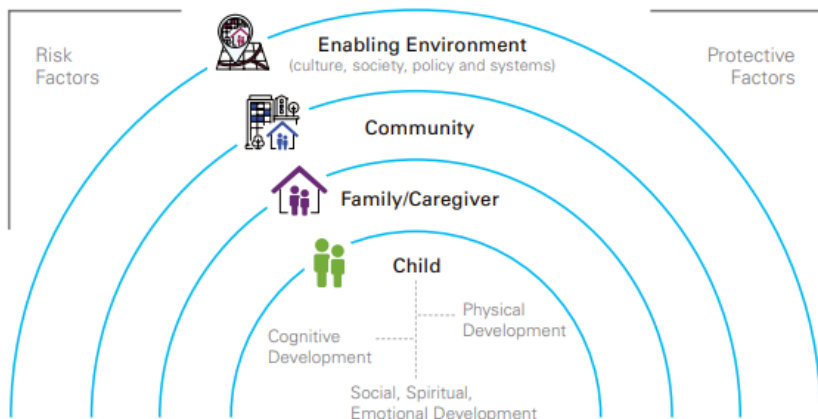
Koji imaju značajne **socijalne, emocionalne i**

bihevioralne probleme

- Tko eksternalizira ponašanja koja su "devijantna" od norme – antisocijalna ponašanja
 - Eksternalizirajuća ponašanja: impulzivna, ometajuća, agresivna, krše pravila
 - Eksternalizirajuća ponašanja uključuju kriminal/delinkvenciju i problematična ili štetna seksualna ponašanja.
- Ispod **minimalne dobi za kaznenu odgovornost** (MACR) koji počine kazneno djelo (tj. djela koja bi se smatrala kaznenim djelom, da je dijete u vrijeme incidenta bilo iznad MACR-a)

Socio-ekološki model za rizične i zaštitne čimbenike

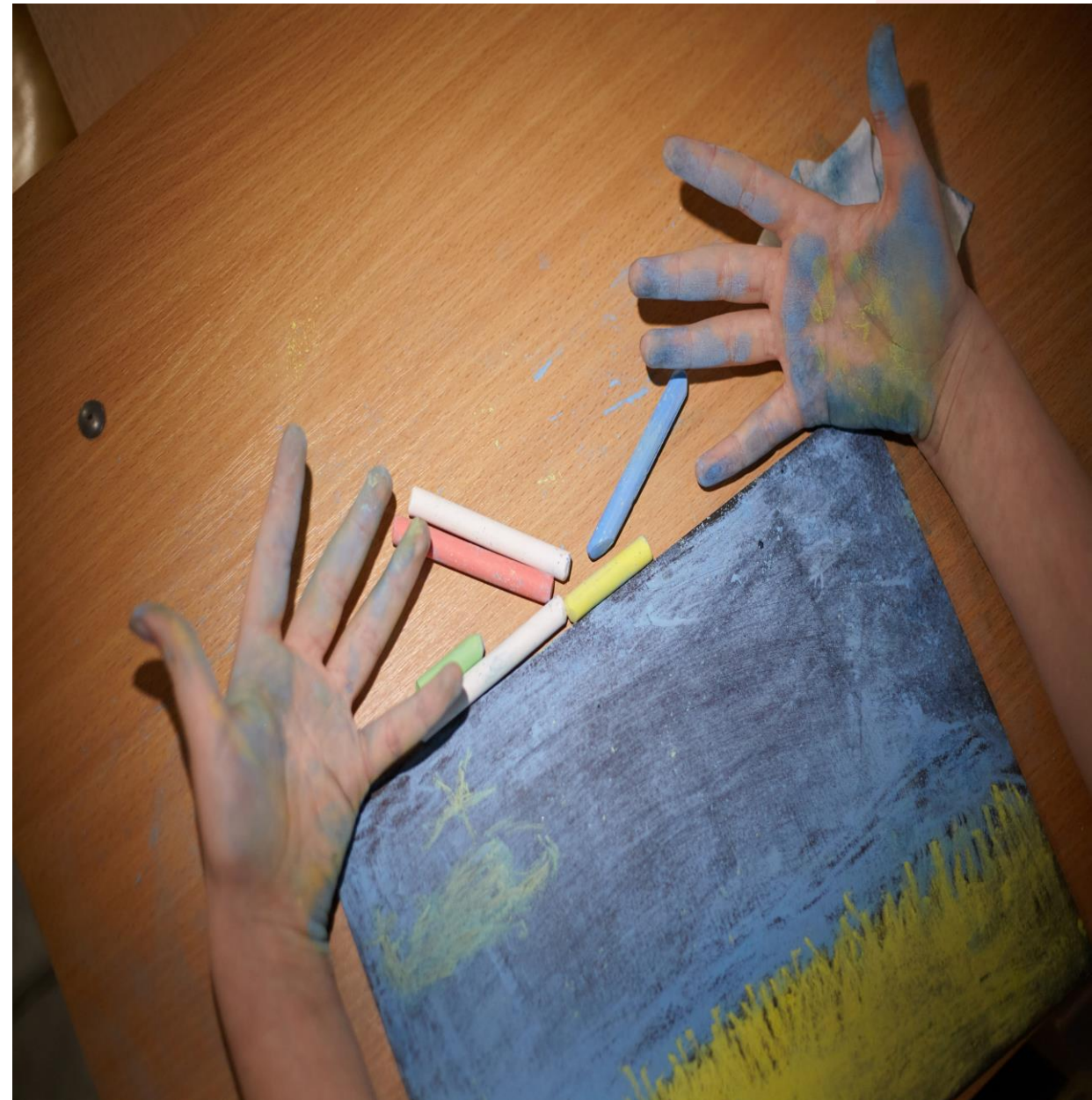
	Čimbenici rizika	Zaštitni čimbenici
Društveni	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Socioekonomski rizici (npr. siromaštvo, nezaposlenost) ☐ Nejednakosti u pristupu uslugama ☐ društvene i rodne norme koje odobravaju nasilje; 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Politike kojima se osigurava pravedan pristup uslugama mentalnog zdravlja ☐ Sustavi socijalne potpore i sigurnosne mreže
Zajednica	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Ograničen pristup kvalitetnom obrazovanju i zdravstvenoj skrbi ☐ Izloženost nasilju u zajednici ☐ Izloženost zlouporabi supstanci 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Angažman u obrazovanju i izvannastavnim aktivnostima ☐ Sigurna i podržavajuća okruženja zajednice
Obitelj/vršnjaci	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Disfunkcionalna obiteljska dinamika ☐ Zanemarivanje/zlostavljanje roditelja ☐ Nasilje u obitelji ☐ Povezanost s kriminalnim vršnjacima, pritisak vršnjaka, odbijanje, maltretiranje i želja da se uklape u društvene krugove 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Snažni, podržavajući obiteljski odnosi - karakterizirani privrženosti, stabilnošću i pravilnim vodstvom. ☐ Pozitivni utjecaji vršnjaka
Individualan	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Izazovi i poremećaji mentalnog zdravlja (npr. anksioznost, depresija, ADHD) ☐ Povijest umiješanosti u kriminal ☐ Rana upotreba supstanci ☐ Izloženost nepovoljnim iskustvima u djetinjstvu – uključujući seksualno zlostavljanje, nasilje 	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Pristup ranim intervencijama za mentalno zdravlje ☐ Osobna otpornost i vještine suočavanja

Utjecaj nepovoljnih iskustava iz djetinjstva(ACEs)

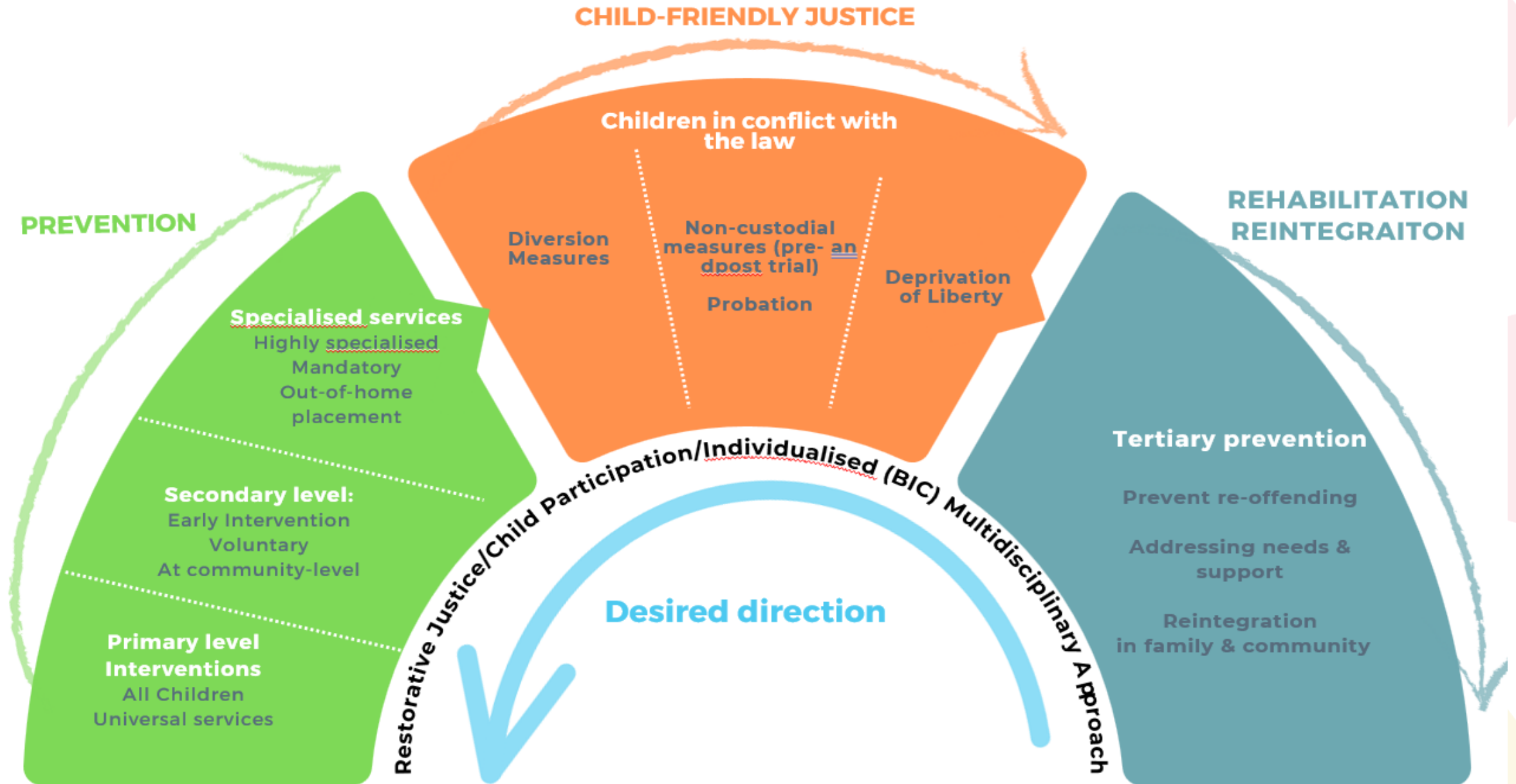
ACE su potencijalno traumatični događaji koji se događaju u djetinjstvu. Oni uključuju fizičko, emocionalno ili seksualno zlostavljanje, zanemarivanje i disfunkciju kućanstva.

Dugoročni učinci uključuju:

- ❑ **Razvoj mozga** - Kronična izloženost ACE-u može utjecati na područja mozga odgovorna za regulaciju emocija, kontrolu impulsa i donošenje odluka.
- ❑ **Ishodi ponašanja** - povećana vjerojatnost uključivanja u rizična ponašanja, uključujući kriminalne aktivnosti, zlouporabu opojnih sredstava, prkos i agresiju.
- ❑ **Zdravstveni i društveni učinci** - uzrokuju veće stope poremećaja mentalnog zdravlja, niža obrazovna postignuća i veće poteškoće u stvaranju stabilnih odnosa.

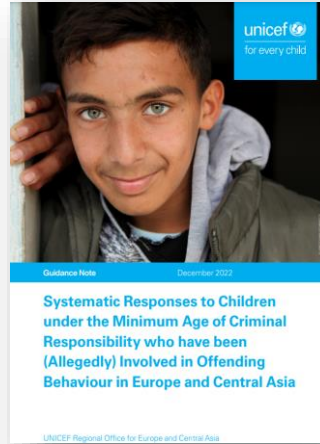
Kontinuum pravosuđa za djecu

Razvoj djeteta i minimalna dob za kaznenu odgovornost

Neuroznanost i razvoj mozga:

Prefrontalni korteks koji nije u potpunosti razvijen u adolescenciji sklon rizičnim, impulzivnim > daje prednost **kratkoročnim nagradama** nad dugoročnim posljedicama.

Neurorazvojna znanost:

Neurorazvojni poremećaji (NDD) doprinose lošoj kontroli impulsa, oslabljenom prosuđivanju i poteškoćama u emocionalnoj regulaciji, **povećavajući rizik od prijestupa**. Djeca s NDD-om (npr. ADHD, autizam) **prekomjerno su zastupljena u kaznenopravnom sustavu**

Odbor CRC-a poziva na utvrđivanje MACR-a na najmanje 14 godina

Odgovaranje putem socijalne skrbi

- Usredotočiti se na **ranjivosti** i riješiti temeljne **uzroke** problema u ponašanju
- Počevši od sveobuhvatne multidisciplinarnе procjene:
 - *koji uzima u obzir njihove obiteljske, obrazovne i društvene okolnosti i njihov sustav podrške*
 - *motivacije iza njihovog ponašanja*
 - *Posebne karakteristike i potrebe – uključujući potrebe mentalnog zdravlja*
 - *potencijalni ili stvarni rizici s kojima se suočavaju*
- Pružanje **individualizirane zaštite i usluga** koje se temelje na sveobuhvatnim procjenama djetetovih potreba i najboljeg interesa djeteta.

Norveški Zakon o dobrobiti djece iz 2023.:

Služba za zaštitu djece vodi **istragu i pruža prilagođenu potporu**. Naglasak stavlja na pružanje skrbi u zajednici, **izbjegavanje nepotrebne institucionalizacije** i promicanje dugoročnih pozitivnih ishoda za djecu.

Kontinuitet usluga i skrbi za djecu sa socijalnim, emocionalnim i bihevioralnim izazovima

Obvezna intenzivna terapija, strukturirani dnevni programi ili mjere podrške obitelji
Intenzivni tretmani u kućama: npr. multisistemska terapija (MST)
Specijalizirano/terapijsko udomiteljstvo
Specijalizirana/terapijska institucionalna skrb malog opsega

Tercijarna razina

Specijalizirane i obvezne usluge za djecu sa složenim emocionalnim i bihevioralnim potrebama

Školsko savjetovanje
Usluge podrške obitelji
Usluge rane intervencije
Vršnjačko mentorstvo
Restorativne prakse
Razvoj životnih vještina i kompetencija
Upravljanje bijesom

Sekundarna razina:

Ciljane (dobrovoljne) usluge za djecu i njihove obitelji/osobe koje brinu o djeci ili skupine s jednim ili rizičnim čimbenicima povezanim s izazovnim ili prekršajnim potrebama u ponašanju

Osnovna razina:

Univerzalne usluge i strategije društvene promjene i promjene ponašanja za sprečavanje kaznenih djela djece

Škole: Promicanje dobrobiti mladih i osoblja te pozitivne vršnjačke dinamike.
Univerzalni programi posjete domu.
Strategije promjene društvenog ponašanja koje promiču pozitivna ponašanja i bave se štetnim društvenim normama

Tercijarna razina: usluge u kući kao alternativa smještaju izvan kuće

Primjer MULTISISTEMSKJE TERAPIJE

Multisistemska terapija: intenzivni program tretmana kod kuće koji se fokusira na rješavanje nekoliko čimbenika povezanih s ozbiljnim antisocijalnim ponašanjem ili kroničnim adolescentskim prijestupima.

Uključuje **rad s cijelom obitelji i društvenom mrežom** kako bi se poboljšale roditeljske vještine, obiteljski odnosi i interakcije s vršnjacima.

Cilj mu je poboljšati funkcioniranje mladih u stvarnoj riječi promjenom njihovog prirodnog okruženja na načine koji promiču prosocijalno ponašanje u kontekstu njihove obitelji i zajednice, **sprječavajući smještaj izvan kuće**.

Proveden je u više europskih zemalja, uključujući Ujedinjeno Kraljevstvo, Španjolsku i Švedsku, a pokazalo se da **smanjuje recidivizam i poboljšava obiteljske odnose**.

Alternative „izvan kuće“

- Smještaj izvan kuće samo u **iznimnim slučajevima** kao **krajnja mjera**, s krajnjim ciljem **reintegracije** djeteta.
- Prioritet su **obiteljske alternative**, kao što su srodnička skrb uz podršku i specijalizirana udomiteljska skrb.

Dobri primjeri specijaliziranog udomiteljstva

Višedimenzionalno tretmansko udomiteljstvo (MTFC): za djecu sa složenim potrebama

Terapijsko udomiteljstvo: za djecu sa značajnim problemima **mentalnog zdravlja**

Udomiteljska skrb kao zamjena za istražni zatvor ili upućivanje u odgojnu ustanovu: alternativa istražnom zatvoru i upućivanju na smještaj u ustanovu

Institucionalna skrb malog opsega

Za djecu kojoj je **potrebna intenzivnija podrška**, kada **obiteljske opcije nisu moguće**

Specijalizirana skrb usmjerena na pojedinca u kućnom okruženju.

Cilj je **rehabilitirati i reintegrirati** dijete

Popravne rezidencijalne ustanove

- Najtipičniji odgovor je postavljanje institucionalne skrbi velikog opsega:
 - Popravne ustanove/ Posebne obrazovne ustanove/ Posebni rezidencijalni centri.
 - U okviru Ministarstva obrazovanja / socijalnih pitanja / pravosuđa
- **Zatvoreno/poluzatvoreno** – djeca često ne mogu slobodno napustiti po volji – **skriveni pritvor**
- **Jedno opće rješenje za svu djecu** – prilagođavanje djece dostupnim uslugama u svakoj ustanovi – a NE usluge potrebama djeteta.
- **Različita podobnost:** lakši kazneni djela, loše pohađanje škole, djeca pod MACR-om, djeca s devijantnim/teškim/antisocijalnim ponašanjem;
- **Donošenje odluka također je raznoliko:** sudovi, socijalni radnici, roditelji itd.
- Loša ili **oskudna revizija** odluka o smještaju i individualnih planova.

Ključne preporuke

- **Pravni okvir** za davanje prioriteta razvoju i rehabilitaciji djece nad kažnjavanjem.
- Osigurajte da se smještaji koriste samo kada je to potrebno, uz **sudski nadzor i redovite preglede**.
- Reformirati politike za uklanjanje **popravne ili obrazovne institucionalizacije** djece.
- Razviti i financirati gatekeeping, **podršku obiteljima**, inkluzivno obrazovanje i zdravstvene usluge kako bi se spriječile krize.
- **Obučite socijalne radnike, osobe koje brinu o djeci i stručnjake** za mentalno zdravlje i upravljanje složenim potrebama.
- Razviti **usluge prilagođene jedinstvenim potrebama djece** s emocionalnim i bihevioralnim izazovima.
- Uspostavite **vrste udomiteljstva** s kvalificiranim osobama koje brinu o djeci i pomoćnim osobljem za djecu s visokim potrebama.
- Stvoriti **institucionalnu skrb malog opsega** za kratkoročnu skrb usmjerene na reintegraciju u obiteljsko okruženje.

SKRB
2024

Hvala.

iverzivolli@unicef.org

Zagreb 2024